

Kritik mot Region Skåne för brister i handläggningen vid meddelande av förhållningsregler enligt 4 kap. 2 § smittskyddslagen (2004:168)

Beslutet i korthet: En läkare har möjlighet att med stöd av smittskyddslagen meddela förhållningsregler för patienter som bär på vissa smittor. Förhållningsreglerna ska meddelas patienten skriftligen samt åtföljas av information om att patienten kan begära att smittskyddsläkaren ska överpröva beslutet. Beslutet ska dokumenteras i patientens journal. Smittskyddsläkarens beslut om förhållningsregler får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Region Skåne förbjöd två barn att vistas på förskolan under en period. Såvitt framkommit upprättades inte några skriftliga beslut och annan dokumentation rörande besluten saknas. Efter att barnens vårdnadshavare begärt överprövning av besluten prövade smittskyddsläkaren endast beslutet avseende ett av barnen. Regionen kritiserades för att den föreskrivna ordningen inte följdes när barnen meddelades förhållningsreglerna samt för att inte båda besluten överprövades.

Anmälan

AA framförde i en anmälan till JO klagomål mot Smittskydd Skåne inom Region Skåne, Kammarrätten i Göteborg och Regeringsrätten (numera Högsta förvaltningsdomstolen). Till anmälan fogade han vissa handlingar.

I anmälan anfördes bl.a. följande.

Hans son BB och dotter CC avstängdes från förskolan från den 10 juni 2009 med anledning av att de under vissa perioder hade burit på penicillinresistenta pneumokocker. Barnen stängdes av ”utifrån Smittskydd Skånes generella smittskyddsåtgärder”. Avstängningen varade för BB:s del till den 13 november 2009 och för CC:s del till den 19 januari 2010. I november 2009 kontaktade de Socialstyrelsen som informerade om att alla beslut om avstängning enligt smittskyddslagen ska vara individuella. De begärde att få ta del av besluten rörande sina barn men smittskyddsläkaren uppgav att några formella beslut inte hade fattats. De begärde därför att förhållningsreglerna avseende deras barn skulle omprövas. Smittskyddsläkarens omprövningsbeslut omfattade dock endast CC. Genom en läkare på barnkliniken fick de besked om att BB kunde gå tillbaka till förskolan.

Utredning

Inledningsvis inhämtades handlingar från Smittskydd Skåne, Vårdcentralen Lundbergsgatan och Skånes universitetssjukhus inom Region Skåne.

Regionstyrelsen för Region Skåne anmodades att göra en utredning och inkomma med yttrande över vad som anförts i anmälan om att formellt beslut om förhållningsregler avseende CC fattats först när förhållningsreglerna överprövades den 11 november 2009 samt att det inte fattats något formellt beslut över huvud taget avseende BB.

I ett remissyttrande anförde regionstyrelsen bl.a. följande.

Lagstiftning och interna rutiner

Interna rutiner avseende smittskyddsanmälan i Region Skåne

Inom Region Skåne anmäls ca 90 procent av alla anmälningar till smittskyddsläkaren via ett nationellt webbaserat anmälningssystem benämnt SmiNet. Resterande anmälningar sker via post. Behandlande läkare ska i smittskyddsanmälan bl.a. ange diagnos samt de åtgärder som vidtagits för att stoppa smittspridning enligt 2 kap. 6 § smittskyddslagen. I detta ingår att rapportera vilka förhållningsregler som behandlande läkare gett patienten.

Anmäld händelse

Det har den 1 juli 2009 via SmiNet till smittskyddsläkaren inkommit en smittskyddsanmälan från Lundbergsgatans vårdcentral avseende anmälares dotter. I denna anmälan finns förtecknat att behandlande läkare gett patienten två förhållningsregler. Den ena förhållningsregeln avser inskränkningar som gäller deltagande i arbete, skolgång eller deltagande i annan verksamhet, t.ex. förskoleverksamhet. Den andra förhållningsregeln gäller skyldighet att iaktta särskilda hygienrutiner. Beträffande sonen har anmälan inkommit från Lundbergsgatans vårdcentral via SmiNet till smittskyddsläkaren den 16 oktober 2009. I anmälan avseende sonen är samma förhållningsregler angivna som i anmälan avseende systemen. Det kan således konstateras att det till smittskyddsläkaren i behörig ordning har inkommit anmälningar av vilka det framgår att patienten har fått formella förhållningsregler.

Enligt smittskyddslagen ska den smittade få förhållningsregler av sin behandlande läkare. Patienten ska också av den behandlande läkaren informeras om möjligheten att få förhållningsreglerna prövade av smittskyddsläkaren enligt 4 kap. 3 § andra stycket smittskyddslagen. Region Skåne kan efter utredningen varken bekräfta eller dementera att patienten/vårdnadshavaren har fått information om möjligheten att få sina förhållningsregler överprövade av smittskyddsläkaren. Dock är det känt att anmälares den 5 november 2011 framställt en sådan begäran om överprovning av de förhållningsregler som meddelats dottern. Beslutet om omprovning har sedermera överklagats och prövats i såväl länsrätt som kammarrätt. Samtliga instanser har slagit fast att beslutet om förhållningsregeln ska bestå. Anmälares har således inte på något sätt fråntagits sin möjlighet att få smittskyddsläkarens beslut om förhållningsregeln rättsligt prövad.

Utredning

Interna rutiner

Smittskydd Skåne har utarbetade rutiner för handläggning vid fynd av resistent pneumokocker. Vad särskilt gäller information till olika parter vid provtagning på förskola av infektion med pneumokocker med nedsatt känslighet för penicillin G går information ut från smittskyddsläkaren till föräldrar, vårdcentral och förskola. I *Föräldrainsformation När ditt barn bär resistent pneumokocker* står bl.a. att de barn

som är bärare av resistenta pneumokocker ska vara hemma från förskolan. Föräldrainsformationen innehåller även instruktioner avseende syskon till smittade barn. I *Läkarinformation Handläggning vid fynd av resistenta pneumokocker* ger smittskyddsläkaren också den vårdcentral som ansvarar för provtagning av barnen extra information om bl.a. att handläggningen medför smittskyddsåtgärder samt att förhållningsregler ska ges.

Av utredningen i ärendet framgår att Smittskydd Skåne har interna rutiner bl.a. i form av skriftlig riktad information som delges patienter och föräldrar i samband med provtagning i vilken det anges att barn som är bärare av resistenta pneumokocker ska stanna hemma från förskolan. Smittskydd Skånes skriftliga informationsmaterial avseende resistenta pneumokocker till föräldrar, läkare och förskola biläggs (*bilaga här utesluten; JO:s anm.*).

Av utredningen i ärendet framgår att Smittskydd Skåne har interna rutiner till säkerställande av korrekt tillämpning av ovan nämnd lagstiftning med avseende på information om undvikande av smittspridning till läkare, barnomsorg och till föräldrar. Däremot verkar det möjligen saknas interna rutiner för hur behandlande läkare på respektive vårdcentral ska agera i förhållande till patienten när anmälan skett till Smittskydd Skåne. Vad som gäller för behandlande läkare i detta avseende följer dock direkt av smittskyddslagen enligt ovan men även av Smittskydd Skånes informationsmaterial till vårdcentralen.

Beslut om individuella förhållningsregler

Av den utredning som genomförts med anledning av ärendet framgår att beslut om individuella förhållningsregler har fattats i samband med smittskyddsanmälan avseende anmälares dotter den 1 juli 2009 samt beträffande anmälares son i samband med smittskyddsanmälan av denne den 16 oktober 2009.

Av utredningen har inte närmare kunnat säkerställas huruvida de individuella förhållningsreglerna för respektive barn har kommunicerats med patienterna skriftligen eller huruvida de har upplysts om, eller i vilket skede de har upplysts om, möjligheten att få förhållningsreglerna överprövade.

Slutsatser

Av ovanstående kan konstateras att det finns formellt beslutade förhållningsregler insända i den smittskyddsanmälan som behandlande läkare har skyldighet att göra enligt 2 kap. 5–6 §§ och 4 kap. 2 § smittskyddslagen för båda barnen. Det kan således konstateras att det fanns individuellt utformade förhållningsregler av behandlande läkare på provtagande vårdcentral vid datum för smittskyddsläkarens beslut gällande överprövning av anmälares dotters förhållningsregler den 11 november 2009. Det är vidare utrett att det har fattats beslut om individuellt utformade förhållningsregler även avseende anmälares son.

På vilket sätt förhållningsreglerna har kommunicerats med vårdnadshavaren är oklart men både i smittskyddsläkarens skriftliga information till vårdcentralen och i enlighet smittskyddslagens bestämmelser finns tydligt beskrivet att patienten ska erhålla förhållningsregler och hur detta ska ske.

Regionstyrelsen kan inte närmare klarlägga händelseförloppet. Regionstyrelsen kommer att tillse att ett arbete påbörjas för att förbättra rutinerna avseende hur informationen om beslut om individuellt utformade förhållningsregler når patienten, samt hur information om att det är möjligt att få förhållningsreglerna överprövade når patienten. Regionstyrelsens förhoppning är att detta arbete ska leda till att kommunikering av information till patienten förbättras.

AA bereddes tillfälle att kommentera remissyttrandet.

Rättslig reglering

Enligt 4 kap. 2 § smittskyddslagen ska en behandlande läkare besluta om individuellt utformade förhållningsregler i syfte att hindra smittspridning för den som bär på eller misstänks bära på en allmänfarlig sjukdom. Förhållningsreglerna får endast avse vissa särskilt uppräknade åligganden, däribland inskränkningar som gäller arbete, skolgång eller deltagande i viss annan verksamhet samt skyldighet att iaktta särskilda hygienrutiner. Förhållningsreglerna ska meddelas skriftligt så snart det är möjligt samt tas in i den undersöktes patientjournal.

I 4 kap. 3 § smittskyddslagen stadgas att smittskyddsläkaren ska pröva beslutet om förhållningsregler enligt 2 § om patienten begär det. Smittskyddsläkaren får efter en sådan begäran eller på eget initiativ ändra förhållningsreglerna på det sätt han eller hon finner mest ändamålsenligt. Smittskyddsläkarens beslut ska meddelas den behandlande läkaren och av denne tas in i patientjournalen. Patienten ska av den behandlande läkaren informeras om möjligheten att få förhållningsreglerna prövade av smittskyddsläkaren.

Smittskyddsläkarens beslut om förhållningsregler får enligt 8 kap. 1 § smittskyddslagen överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Bedömning

AA har i anmälan till JO uppgett att CC och BB inte fick gå till förskolan under perioden den 10 juni 2009–19 januari 2010 respektive den 10 juni–13 november 2009 med anledning av att barnen under vissa perioder bar på penicillinresistenta pneumokocker. Smittskyddsläkaren har den 11 november 2009 på AA:s begäran prövat om förhållningsreglerna även fortsättningsvis skulle gälla CC. Något överprövningsbeslut avseende BB har inte fattats.

Utredningen vid JO har inledningsvis inriktats på att klargöra vem som beslutade att CC och BB inte fick gå till förskolan. I anmälan har AA anfört att barnen stängdes av ”utifrån Smittskydd Skånes generella smittskyddsåtgärder” och att smittskyddsläkaren uppgett att några formella beslut inte hade fattats. I smittskyddsläkarens överprövningsbeslut anges att omgivningsundersökningen på CC:s förskola genomförts av personal från Lundbergsgatans vårdcentral. Vårdcentralen har också i anmälningar enligt smittskyddslagen den 1 juli (rörande CC) respektive 16 oktober (rörande BB) 2009 angett att barnen meddelats vissa förhållningsregler. I patientjournalerna förda vid vårdcentralen finns dock inte några noteringar om vare sig provtagning eller förhållningsregler. I ett meddelande den 7 september 2011 till JO har distriktsläkaren DD vid vårdcentralen uppgett att den initiala handläggningen inte skedde där utan vid Smittskydd Skåne. De handlingar som inhämtats från smittskyddsläkaren saknar emellertid noteringar vad gäller tiden före vårdcentralens anmälan den 1 juli 2009. I vårdcentralens journal avseende CC har den 25 augusti 2009 antecknats att AA ”informerar om att dagis givit besked om flickan har pneumokocker” och att de ”fick beskedet 11/6 och man har därför varit hemma med flickan sedan dess”.

Det kan konstateras att det, trots att journalanteckningar avseende barnen har inhämtats från berörda vårdgivare, är oklart vem som beslutade om förhållningsregler avseende barnen och när detta skedde. Regionstyrelsens utredning ger inte heller någon klarhet i saken.

Vårdnadshavarna skulle skriftligen ha meddelats individuellt utformade förhållningsregler rörande BB och CC. De skulle också ha informerats om att de kunde begära att smittskyddsläkaren skulle överpröva besluten. Vidare skulle besluten ha dokumenterats i barnens journaler. Såvitt framgår av utredningen i ärendet har inte den föreskrivna ordningen följts. Bristerna i handläggningen i samband med att förhållningsreglerna meddelades föranleder kritik från min sida.

Jag förutsätter att regionen har vidtagit de i remissvaret förutskickade åtgärderna för att förbättra rutinerna avseende hur patienter ska informeras om beslut om individuellt utformade förhållningsregler och om möjligheterna att få dessa överprövade. Jag vill i sammanhanget framhålla vikten av att besluten i sig också dokumenteras på föreskrivet sätt.

När det gäller smittskyddsläkarens överprövning har regionstyrelsen anfört att AA den 5 november 2009 begärde en prövning av förhållningsreglerna beträffande CC. AA:s framställan om överprövning kan dock knappast läsas på annat sätt än att den omfattar båda barnen. Smittskyddsläkaren borde således även ha överprövat förhållningsreglerna avseende BB. Mot bakgrund av att dessa upphävdes i nära anslutning till AA:s begäran om överprövning finner jag emellertid inte anledning att uppehålla mig ytterligare vid frågan.

Vad AA anfört i sin anmälan beträffande de allmänna förvaltningsdomstolarnas handläggning och beslut föranleder inte någon åtgärd eller något uttalande från min sida.

Med den kritik som uttalats avslutas ärendet.